

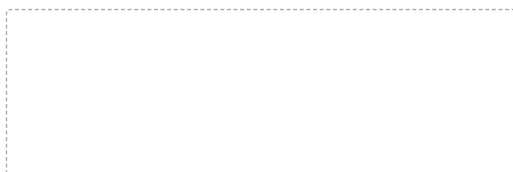
ZESZYTY APTECZNE

---

otwieram i wiem

Problemy dermatologiczne z perspektywy farmaceuty

Ten Zeszyt i notatki należą do:

wydawnictwo **opieka.farm**

Wydanie I (2018)

Zeszyty Apteczne: Problemy dermatologiczne z perspektywy farmaceuty

Redaktor naukowy:

mgr farm. Paweł Konrad Tuszyński

Autorzy:

mgr farm. Paweł Konrad Tuszyński

mgr farm. Effiom Uman-Ntuk

mgr farm. Martyna Sojka

mgr farm. Magdalena Pelczarska

mgr farm. Magdalena Niedbała

mgr farm. Laura Krumpholz

mgr farm. Przemysław Zemła

mgr farm. Alicja Cieślak

Katarzyna Kłaś

mgr farm. Maria Możdżeń

mgr farm. Emilia Blaski

mgr farm. Agnieszka Bodura

Konsultacja:

dr n. med. Marta Janowska (dermatolog, lekarz medycyny estetycznej)

dr n. med. Paweł Brzewski (dermatolog i wenerolog)

(Klinika Dermatologii Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum,

www.dermatolog-brzewski.com)

Ze względu na stały postęp w naukach medycznych lub odmienne opinie na temat leczenia, jak również możliwość wystąpienia błędu, Wydawca prosi, aby w trakcie podejmowania decyzji terapeutycznej uważnie oceniać informacje zamieszczone w niniejszej książce, zwłaszcza dotyczące leków nowych lub rzadko stosowanych. Informacje dotyczące praktycznego stosowania leków odpowiadają poziomowi aktualnej wiedzy medycznej. Za dawkowanie i sposób podawania leków odpowiedzialny jest użytkownik. Prosimy zapoznać się z informacjami producenta przed zastosowaniem lub rekomendacją leku.

Nazwy handlowe są prawnie chronione, nawet wówczas, gdy nie zostały specjalnie oznaczone.

Dzieło w całości jest chronione prawem autorskim. Żadna z części tej książki nie może być w jakiegokolwiek formie publikowana bez uprzedniej zgody Wydawcy.

ISBN: 978-83-949699-3-6

Wydanie I, Kraków, 2018

Wydawca:

opieka.farm sp. z o.o.

ul. Chodkiewicza 9/4

Kraków 31-532

www.grupaopieka.farm

Zamówienia hurtowe i detaliczne:

www.zeszytyapteczne.pl

Spis treści

Przedmowa	7	5.2. Objawy, przebieg i powikłania potówek.	35
1. Oparzenia słoneczne	8	5.3. Rozpoznanie i różnicowanie potówek	35
1.1. Postacie oparzeń	8	5.4. Leczenie potówek	35
1.2. Objawy, przebieg i powikłania oparzeń	9	5.5. Zapobieganie potówkom	37
1.3. Rozpoznanie oparzenia	9	6. Odparzenie i pieluszkowe zapalenie	
1.4. Leczenie oparzeń	10	skóry	38
1.4.1. Chłodzenie skóry	10	6.1. Przyczyny odparzeń	38
1.4.2. Żel z aloesu	10	6.2. Objawy, przebieg i powikłania	38
1.4.3. Emolienty, pianki i balsamy łagodzące	11	6.3. Rozpoznanie i różnicowanie odparzeń	39
1.4.4. Nawadnianie organizmu	11	6.4. Leczenie odparzeń	39
1.4.5. Leki przeciwbólowe	11	6.5. Zapobieganie	42
1.5. Rodzaje filtrów UV	12	7. Łuszczyca	44
1.5.1. Jak rozumieć SPF?	12	7.1. Postacie i przyczyny łuszczycy	44
2. Pokrzywka	15	7.2. Objawy i przebieg łuszczycy	44
2.1. Postacie i przyczyny pokrzywki	15	7.3. Rozpoznanie i różnicowanie łuszczycy	45
2.2. Objawy, przebieg i powikłania pokrzywki	15	7.4. Leczenie miejscowe łuszczycy	45
2.3. Rozpoznanie i różnicowanie pokrzywki	15	7.4.1. Etap 1 – Złuszczenie	46
2.4. Leczenie pokrzywki	16	7.4.2. Etap 2 – Leczenie	47
2.4.1. Zapobieganie wystąpieniu pokrzywki	17	7.4.3. Etap 3 – Pielęgnacja	49
2.4.2. Leki stosowane w pokrzywce	17	7.5. Leczenie ogólne	50
2.4.3. mGKS a pokrzywka	19	7.5.1. Fototerapia	50
3. Wyprysk	21	7.5.2. Fotochemioterapia	51
3.1. Czym jest wyprysk?	21	7.5.3. Metotreksat	51
3.2. Czym objawia się wyprysk?	22	7.5.4. Retinoidy	51
3.3. Leczenie wyprysku	22	7.5.5. Cyklosporyna A	51
3.3.1. Prawidłowa pielęgnacja skóry	22	7.5.6. Leki biologiczne	52
3.3.2. Leczenie farmakologiczne	23	7.6. Zapobieganie nawrotom łuszczycy	53
4. Atopowe Zapalenie Skóry	24	8. Zanokcica	55
4.1. Przyczyny AZS	24	8.1. Postacie zanokcicy	55
4.2. Zapobieganie nasileniom objawów AZS	24	8.1.1. Przyczyny zanokcicy ostrej	55
4.3. Objawy i postacie AZS	26	8.1.2. Przyczyny zanokcicy przewlekłej	55
4.3.1. Faza wypryskowa	26	8.1.3. Leki, które mogą powodować zanokcicę	
4.3.2. Faza liszajowata	26	przewlekłą	56
4.4. Różnicowanie AZS	26	8.2. Objawy, przebieg i powikłania zanokcicy	56
4.4.1. AZS a świerzb	26	8.2.1. Czym objawia się zanokcica ostra?	56
4.4.2. AZS a kontaktowe zapalenie skóry	26	8.2.2. Jak objawia się zanokcica przewlekła?	56
4.4.3. AZS a łojotokowe zapalenie skóry	27	8.3. Rozpoznanie i różnicowanie zanokcicy	57
4.4.4. AZS a łuszczyca	27	8.4. Leczenie zanokcicy	57
4.5. Leczenie AZS	27	8.4.1. Leczenie zanokcicy ostrej	57
4.5.1. Glikokortykosteroidy w AZS	27	8.4.2. Leczenie zanokcicy przewlekłej	58
4.5.2. Inhibitory kalcyneuryny w AZS	29	8.4.3. Ciepłe okłady	58
4.5.3. Jednostka opuszki palca (FTU)	29	8.4.4. Płyn Burowa	59
4.5.4. Pielęgnacja skóry w AZS	31	8.4.5. Kwas octowy	59
4.5.5. Świąd skóry	33	8.4.6. Nacięcie i drenaż	59
5. Potówki	34	8.4.7. Antybiotyki stosowane miejscowo	59
5.1. Postacie i przyczyny	34	8.4.8. Antybiotyki doustne	61
5.1.1. Potówki zwykłe	34	8.4.9. mGKS	61
5.1.2. Potówki czerwone	34	8.4.10. Inhibitory kalcyneuryny	61
5.1.3. Potówki głębokie	34	8.4.11. Leki przeciwgrzybicze	62
		8.4.12. Inne metody leczenia	62
		8.5. Zapobieganie zanokcicy	62

9. Zastrzał	65	11. Trądzik różowaty	91
9.1. Postacie i przyczyny zastrzału	65	11.1. Przyczyny trądziku różowatego	91
9.1.1. Patogeny odpowiedzialne za zastrzał	65	11.2. Jak wygląda trądzik różowaty?	91
9.1.2. Jak głęboko sięga zastrzał?	65	11.3. Następstwa trądziku różowatego	92
9.1.3. Zastrzał opryszczkowy	66	11.4. Leczenie farmakologiczne w trądziku różowatym	92
9.2. Objawy, przebieg i powikłania zastrzału	66	11.4.1. Kwas azaleinowy	93
9.2.1. Powikłania zastrzału	67	11.4.2. Metronidazol	94
9.2.2. Objawy zastrzału opryszczkowego	67	11.4.3. Brymonidyna	94
9.2.3. Powikłania zastrzału opryszczkowego	68	11.4.4. Iwermektyna	94
9.3. Rozpoznanie i różnicowanie	68	11.5. Jak zapobiec rozwojowi trądziku różowatego?	95
9.3.1. Zastrzał bakteryjny a zastrzał opryszczkowy	68	12. Grzybica skóry	97
9.3.2. Zastrzał a zanokcica	68	12.1. Postacie i przyczyny grzybiczych zmian skórnych	97
9.4. Leczenie zastrzału	69	12.2. Czym objawia się grzybica skóry?	97
9.4.1. Nacięcie i drenaż	69	12.2.1. Rozpoznanie grzybic skórnych	98
9.4.2. Antybiotyki doustne	69	12.3. Leczenie miejscowe grzybicy skóry	98
9.4.3. Leczenie zastrzału opryszczkowego	69	12.3.1. Bifonazol	99
9.4.4. Preparaty o działaniu odkażającym	70	12.3.2. Klotrymazol	99
9.5. Zapobieganie	70	12.3.3. Mykonazol	99
10. Trądzik pospolity	72	12.3.4. Naftyfina	100
10.1. Postacie i przyczyny trądziku	72	12.3.5. Cyklopirosolamina	100
10.2. Objawy, przebieg i powikłania trądziku pospolitego	73	12.3.6. Terbinafina	100
10.3. Rozpoznanie i różnicowanie trądziku	73	12.3.7. Kwas undecylenowy	100
10.4. Przeciwtrądzikowe preparaty bez recepty	73	12.3.8. Azotan izokonazolu	100
10.4.1. Nadtlenek benzoylu	74	12.3.9. Płyny złożone	101
10.4.2. Kwas azelainowy	75	12.4. Leczenie systemowe grzybicy skóry	101
10.4.3. Kwas salicylowy	76	12.4.1. Terbinafina	101
10.5. Miejscowe leki przeciwtrądzikowe na receptę	77	12.4.2. Itrakonazol	101
10.5.1. Retinoidy do stosowania zewnętrznego	78	12.4.3. Flukonazol	101
10.5.2. Adapalen	79	12.4.4. Leczenie wspomagające grzybicy	101
10.5.3. Tazaroten	79	12.5. Zapobieganie grzybicy	103
10.5.4. Tretynoina	79	13. Łupież pstry	105
10.5.5. Izotretynoina	80	13.1. Postacie i przyczyny łupieżu pstrego	105
10.5.6. Antybiotyki do stosowania zewnętrznego	81	13.2. Jak objawia się łupież pstry?	105
10.5.7. Klindamycyna	81	13.3. Rozpoznanie i różnicowanie	106
10.5.8. Erytromycyna	81	13.4. Leczenie łupieżu pstrego	106
10.5.9. Cykliczny węgiel erytromycyny	82	13.4.1. Leczenie doustne	107
10.5.10. Terapia skojarzona z zastosowaniem leków stosowanych miejscowo	82	13.5. Zapobieganie nawrotom łupieżu pstrego	107
10.6. Leki przeciwtrądzikowe stosowane systemowo	82	14. Grzybica paznokci	109
10.6.1. Izotretynoina	82	14.1. Przyczyny występowania grzybicy paznokci	109
10.6.2. Antybiotyki doustne w leczeniu trądziku	84	14.2. Objawy, przebieg i powikłania grzybicy paznokci	109
10.6.3. Limecyklina	85	14.3. Rozpoznanie i różnicowanie grzybicy paznokci	110
10.6.4. Doksy cyklina	85	14.4. Leczenie miejscowe paznokcia	110
10.6.5. Tetracyklina	86	14.4.1. Cyklopiroks	111
10.6.6. Erytromycyna	86	14.4.2. Amorolfina	111
10.7. Leki hormonalne	87	14.4.3. Bifonazol	112
10.7.1. Doustna antykoncepcja hormonalna	87	14.5. Terapia ogólna	112
10.7.2. Octan cyproteronu	87	14.5.1. Terbinafina	112
10.7.3. Spirolonaktan	88	14.5.2. Azolowe leki przeciwgrzybicze	112
10.8. Zapobieganie	88	14.6. Zapobieganie	113

15. Łojotokowe zapalenie skóry	114	20.5. Zapobieganie nawrotom czyraków.	137
15.1. Postacie i przyczyny ŁZS.	114	21. Zmiany skórne związane z podaszłym	
15.2. Objawy i przebieg ŁZS.	114	wiekciem	139
15.3. Rozpoznanie i różnicowanie ŁZS	114	21.1. Ścienczenie skóry.	139
15.4. Leczenie ŁSZ	115	21.2. Świąd skóry	139
15.4.1. Cyklopiroksolamina	115	21.3. Przebarwienia i odbarwienia.	140
15.4.2. Ketokonazol	115	21.4. Plamy soczewicowate	140
15.4.3. Pirokton olaminy.	116	21.5. Owrzodzenia podudzi	140
15.4.4. Siarczek selenu.	116	21.6. Zmiany paznokciowe i okołopaznokciowe.	141
15.4.5. Pirytonian cynku.	116	21.7. Grzybice, drożdżycy i pleśniawki	141
15.4.6. Dziegiecie.	116	22. Leksykon pojęć	142
15.4.7. Glikokortykosteroidy	117	Atopia.	142
15.4.8. Inhibitory kalcineuryny	117	Azole	142
15.4.9. Doustne leki przeciwgrzybicze	118	Czerniak	142
15.5. Zapobieganie nawrotom.	118	Czyrak	142
15.5.1. Dermokosmetyki do codziennego stosowania.	118	Dermokosmetyk	142
16. Ciemieniucha	120	Egzema.	142
16.1. Przyczyny ciemieniuchy.	120	Emolient	142
16.2. Objawy, przebieg i powikłania.	120	GKS	142
16.3. Różnicowanie	121	Grudka.	142
16.4. Leczenie ciemieniuchy	121	Guzek.	142
17. Łupież skóry głowy	124	INCI	142
17.1. Postacie i przyczyny łupieżu.	124	Inhibitory kalcineuryny.	142
17.2. Objawy i przebieg łupieżu	124	Kaszak	142
17.3. Rozpoznanie i różnicowanie łupieżu	124	Krosta.	143
17.3.1. Ketokonazol	125	Lichenizacja	143
17.3.2. Cyklopiroksolamina	125	Liszaj płaski.	143
17.3.3. Olejowy roztwór kwasu salicylowego	125	Liszajec.	143
17.3.4. Szampony kosmetyczne	125	Łuska	143
17.3.5. Produkty wspomagające leczenie łupieżu	126	ŁZS	143
17.4. Zapobieganie nawrotom łupieżu.	127	mGKS.	143
18. Łupież różowy Giberta	128	Naczyniaki.	143
18.1. Postacie i przyczyny.	128	Nadżerka	143
18.2. Objawy, przebieg i powikłania łupieżu różowego.	128	ODT	143
18.3. Rozpoznanie łupieżu różowego.	128	Osutka	143
18.4. Leczenie łupieżu różowego.	129	Odparzenie	143
19. Użdżenia i ukąszenia	131	Pęcherz.	144
19.1. Typy reakcji na ukąszenie lub użądlenie	131	Pęcherzyk	144
19.2. Rozpoznanie ukąszeń	131	Plama	144
19.3. Leki o działaniu przeciwalergicznym	133	Plamy café au lait	144
19.4. Leki przeciwobrzękowe.	134	Plamy starcze	144
19.5. Preparaty o działaniu przeciwświądowym i znieczulającym.	134	Pokrzywka.	144
19.5.1. Pudry płynne	134	Polidokanol.	144
19.5.2. Maści.	134	Przeczos.	144
20. Czyraki	136	Rumień	144
20.1. Postacie i przyczyny powstawania czyraków	136	SPF	144
20.2. Objawy, przebieg i powikłania.	136	Teleangiektazje	144
20.3. Rozpoznanie i różnicowanie	137	Wykwit	144
20.4. Leczenie czyraków	137	Wyprysk.	144
		Wyprzenie	145
		Zaskórnik	145
		Zaskórnik zamknięty.	145
		Zaskórnik otwarty	145
		Zliszajowacenie.	145

Spis tabel

Tabela 1.	Przykłady jednostek chorobowych należących do wyprysków	21
Tabela 2.	Omówienie najczęściej występujących czynników zaostrzających objawy AZS	24
Tabela 3.	Podział mGSK ze względu na siłę działania	27
Tabela 4.	Liczba jednostek FTU w zależności od wieku	30
Tabela 5.	Przykładowe marki dermokosmetyków stosowanych na AZS	32
Tabela 6.	Przykładowe preparaty wspomagające leczenie potówek u dzieci i dorosłych	36
Tabela 7.	Ochronne preparaty do codziennego stosowania w odparzeniach	39
Tabela 8.	Preparaty wspomagające leczenie i pielęgnację sącących się odparzeń	40
Tabela 9.	Preparaty z kwasem azelainowym dostępne na rynku	76
Tabela 10.	Preparaty do miejscowego leczenia trądziku	77
Tabela 11.	Substancje stosowane zewnętrznie w trądziku różowatym	93
Tabela 12.	Preparaty miejscowe stosowane w leczeniu nadmiernej potliwości	102
Tabela 13.	Schemat podawania leków do stosowania miejscowego w łupieżu pstym (na podstawie ChPL)	106
Tabela 14.	Przykładowe kosmetyki i wyroby medyczne stosowane w ŁZS	117
Tabela 15.	Przykładowe kosmetyki do pielęgnacji skóry dziecka z ciemieniuchą	121
Tabela 16.	Inne preparaty kosmetyczne stosowane w przebiegu łupieżu skóry głowy	126
Tabela 17.	Charakterystyczne objawy ukąszenia lub użądlenia	131

Spis rysunków

Zdjęcie 1.	Typowy obraz pokrzywki na skórze	20
Zdjęcie 2.	Potówki proste przypominają kropelki wody	37
Zdjęcie 3.	Charakterystyczne dla łuszczycy łuski w powiększeniu	53
Zdjęcie 4.	Łuszczycza krostkowa mylnie zdiagnozowana jako infekcja bakteryjna	54
Zdjęcie 5.	Typowy obraz zanokcicy	63
Zdjęcie 6.	Blizny po trądziku są najczęściej typu atroficznego i pozostają na całe życie	89
Zdjęcie 7.	Guzki (czerwone wykwity) i krostki (białe wykwity wypełnione ropą) w przebiegu trądziku pospolitego	89
Zdjęcie 8.	Rumień w przebiegu trądziku różowatego	96
Zdjęcie 9.	Przebarwienia powstałe w przebiegu łupieżu pstrego u opalonego mężczyzny	108
Zdjęcie 10.	Jeśli grzybica zajmuje tylko górną część paznokcia oraz nie zajmuje macierzy pod paznokciem, pacjent może podjąć próbę samoleczenia preparatami bez recepty	113
Zdjęcie 11.	Ciemieniucha u niemowlaka	123
Zdjęcie 12.	Typowy obraz łupieżu różowego Giberta u dorosłego mężczyzny	130
Zdjęcie 13.	Rumień wędrujący u dorosłego mężczyzny	135
Zdjęcie 14.	Rumień wędrujący w początkowym stadium	135
Zdjęcie 15.	Typowy obraz czyraka na skórze dorosłej osoby	138

Przedmowa

Drodzy Farmaceuci i Technicy Farmaceutyczni,

Oddajemy w Wasze ręce tom *Zeszytów Aptecznych* w całości poświęcony problemom dermatologicznym, z którymi w codziennej praktyce aptecznej spotykamy się najczęściej.

W toku kształcenia farmaceuty oraz technika farmaceutycznego nauka zagadnień związanych z postępowaniem terapeutycznym w przebiegu różnych schorzeń skórnych odbywa się w bardzo ograniczonym zakresie, jeśli w ogóle ma miejsce. Pomimo ograniczeń w edukacji w dziedzinie dermatologii, to do nas pacjenci często zgłaszają się po pomoc w pierwszej kolejności, oczekując w aptece rozwiązania problemów, którymi mogą być różne zmiany skórne związane z infekcją grzybiczą, wirusową, pasożytniczą czy też wywołane odczynem alergicznym.

Arsenał leków OTC, którym dysponujemy, stale się powiększa. Znajduje się w nim cała gama leków przeciwgrzybiczych (z lakierami z amorolfiną i cyklopiroksen włącznie), przeciwbakteryjnych i przeciwwirusowych. Bez recepty dostępne są kremy i maści z octanem hydrokortyzonu, maści z antybiotykami oraz doustne i miejscowe antyhistaminiki I i II generacji. Czy wiemy, jak rekomendować te preparaty, aby samoleczenie było bezpieczne i skuteczne?

Podręcznik *Zeszyty Apteczne: Problemy dermatologiczne z perspektywy farmaceuty*

opisuje nie tylko zagadnienia związane ze stosowaniem preparatów bez recepty, ale także zasady wczesnego rozpoznania poważniejszych schorzeń w aptece oraz rolę farmaceuty we wspieraniu pacjenta w farmakoterapii zleconej przez lekarza (jeśli preparat dostępny jest tylko na receptę, zostało to zaznaczone w tekście). Na ponad 140 stronach wyjaśniono, jak w możliwie najprostszy sposób odróżnić od siebie różne schorzenia skórne, jakich porad udzielić pacjentowi w różnych sytuacjach oraz jakie leki stosuje się w danym wskazaniu.

Większość opisanych schorzeń to częste przypadłości. Niektóre opisano bardziej jako pretekst do omówienia konkretnej grupy leków. W ten sposób w *Zeszycie* znalazły się zarówno zagadnienia związane z postępowaniem w przebiegu pokrzywki, trądziku, łuszczycy i grzybicy, jak i zanokcicy, łupieżu pstrego i różowego czy różnych ukąszeń i użądleń.

Serdecznie dziękuję **dr n. med. Marcie Janowskiej** za uwagi z perspektywy dermatologa i cenne wskazówki dotyczące praktycznych aspektów opisywanych zagadnień. Jestem także niezmiernie wdzięczny **dr n. med. Pawłowi Brzewskiemu, adiunktowi w Klinice Dermatologii Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Medicum**, za wsparcie merytoryczne i konsultację treści tego opracowania.

mgr farm. Paweł Konrad Tuszyński
Dyrektor ds. naukowych
opieka.farm sp. z o.o.
Kraków, 01.12.2018